

Implicațiile eventualei aderări a Republicii Moldova la Uniunea Economică Euroasiatică asupra măsurilor tarifare aplicate de UE față de exporturile moldovenești

Vadim Gumene, expert asociat, Expert-Grup

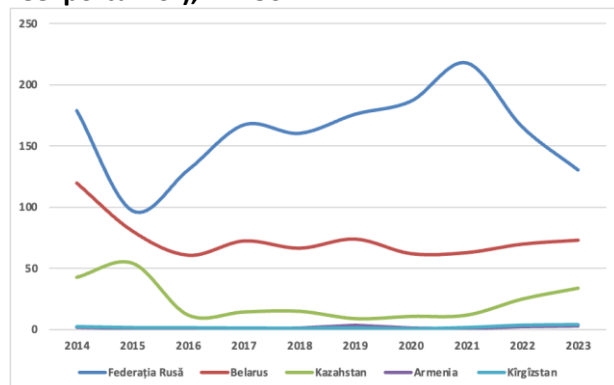
17 Octombrie 2024

În lumina multiplelor speculații de vizează oportunitatea aderării Republicii Moldova la Uniunea Economică Euroasiatică (UEE) și implicit avantajele care ar decurge drept urmare acestui proces, ne-am propus să analizăm în ce măsură un atare scenariu ar afecta exporturile Republicii Moldova către Uniunea Europeană. Deși politica comercială a UE este una complexă cuprinzând o multitudine de măsuri tarifare și netarifare, în cele ce urmează ne vom axa doar pe componenta ce ține de taxele vamale la import.

Republica Moldova este puternic dependentă de UE din punct de vedere comercial, unde sunt direcționate circa 70% din totalul exporturilor țării. De cealaltă parte, exporturile destinate celor 5 țări membre ale UEE însumează doar 7% din total export (sau 245 mil USD), cifră care desigur nu poate fi neglijată, însă nu putem vorbi despre o dependență accentuată care ar argumenta aderarea la acest bloc. Deși, se speculează masiv despre diminuarea/pierderea continuă a exporturilor spre aceste piețe în contextul apropierii de UE (începând cu semnarea ZLSAC), o analiză detaliată a factorilor obiectivi ce descriu evoluția acestor exporturi nu confirmă ipoteza dată.

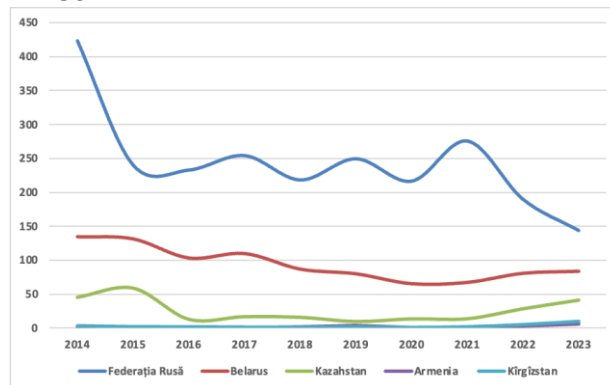
Evoluția exporturilor spre UEE a fost determinată în cea mai mare parte de evoluția reexporturilor. Pentru a prezenta cât mai fidel datele ce vizează exporturile spre UEE, este necesară excluderea reexporturilor clasice¹ din exporturi, deoarece aceste tranzacții denaturează performanța comercială a țării (Figura 1). De menționat că, reexporturile (ex. produse farmaceutice, echipamente, produse chimice, etc. din țările UE) în perioadele anterioare reprezentau chiar până la jumătate din exporturile spre aceste destinații, dar urmare periclitării lanțurilor logistice urmare războiului din Ucraina, acestea au ajuns să însumeze în anul 2023 doar 14% din exporturile destinate acestor piețe. Mai mult, anume urmare diminuării acestor tranzacții au fost înregistrate scăderi ale exporturilor spre destinațiile date (Figura 2).

Figura 1. Evoluția exporturilor moldovenești spre țările membre UEE (după excluderea reexporturilor), mil USD

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS

Figura 2. Evoluția exporturilor moldovenești spre țările membre UEE (care include și reexporturile), mil USD

¹Reexporturile clasice de mărfuri reprezintă exporturile de mărfuri străine, care anterior au fost importate în țară și nu au suferit transformări esențiale, țara de origine a acestora fiind neschimbată.

Așadar, în eventualitatea aderării la UEE, Republica Moldova va trebui să aplice tariful vamal comun al UEE, renunțând astfel la independență în determinarea politicii sale comerciale. Astfel, toată politica comercială va fi unică, determinată evident de țările constituente UEE și care nu în mod obligatoriu ar coincide cu prioritățile economice și de dezvoltare ale Republicii Moldova. La modul practic, această hazardare presupune renunțarea la toate acordurile de liber schimb existente, inclusiv ZLSAC cu UE, precum și orice perspectivă de integrare economică cu aceasta. În așa mod, Republica Moldova ar pierde beneficiile tarifare oferite de ZLSAC, unde la moment nu se aplică taxe vamale de către UE. Drept consecință, produsele moldovenești vor fi supuse taxelor vamale la exportul în UE, deoarece nu există nici un angajament comercial între UEE și UE cu privire la careva preferințe comerciale și nici nu se întrevide în orice orizont de timp.

La nivel agregat, media taxelor vamale în regim MFN² ale UE față de exporturile moldovenești (în cazul aderării la UEE) s-ar putea ridica la 10,8% pentru produsele agricole și la 4,1% pentru produsele neagricole. Aparent aceste cifre, deși pot diminua competitivitatea exporturilor moldovenești pe piața UE, nu pot fi considera exorbitante. Cu toate acestea, o analiză mai atentă a taxelor vamale medii și maxime la un nivel mai dezagregat relevă o cu totul altă realitatea (Tabelul 1). Astfel, la nivel de grupuri de produse taxele vamale medii aplicate de UE sunt esențial mai mari. Situația este și mai îngrijorătoare în cazul examinării taxelor vamale maxime care ar putea fi aplicate pentru anumite categorii de produse, acestea fiind destul de mari, în unele cazuri chiar restrictive, ajungând și la 152%. Acest lucru ar face practic necompetitive unele produse moldovenești pe piețele europene și ar eroda mult din capacitatea acestora de penetrare.

Tabelul 1. Tarifele vamale UE pe grupuri de produse

Grupuri de produse	Taxa vamala (MFN), %	
	Medie	Maxima
Animale vii și carne	15,6	76
Produse lactate	29,8	139
Fructe și legume	11,5	152
Cafea, ceai, cacao și condimente	3,5	15
Cereale și preparate alimentare	12,7	40
Semințe oleaginoase, grăsimi și uleiuri	7,7	65
Zaharuri și produse de cofetarie	21,0	77
Băuturi și tutun	18,6	130
Bumbac, mătase și lână	0,0	0
Alte produse agricole	4,1	58
Pește și produse din pește	11,5	26
Minerale și metale	1,9	12
Petrol	2,5	5
Produse chimice	4,6	13
Lemn, hartie, mobilier	1,1	10
Textile	6,6	12
Îmbrăcăminte	11,5	12
Cauciuc, piele și încălțăminte	4,1	17
Mașini mecanice, de birou și de calcul	1,7	8
Mașini electrice și echipamente electronice	2,0	14
Echipamente de transport	5,1	22
Alte manufacturi	2,1	11

Sursa: WTO, World tariff profiles 2024

²**Taxa vamală MFN (Most Favored Nation)** reprezintă tariful vamal pe care un stat îl aplică uniform tuturor partenerilor comerciali care fac parte din Organizația Mondială a Comerțului (OMC). Este cel mai mic tarif posibil pe care un stat îl poate impune produselor importate dintr-o altă țară membră OMC, cu excepția situațiilor în care există acorduri comerciale preferențiale.

Dacă corelăm taxele vamale din tabelul de mai sus la structura exporturilor Republicii Moldova, putem deduce cu ușurință că cele mai exportate produse moldovenești, de fapt, vor fi afectate și de cele mai mari taxe. Altfel spus, pierderea accesului preferențial pentru produse precum vinuri, fructe, produse agricole prelucrate, articole textile, etc., ar duce la scăderea cererii din UE, având în vedere prețurile mai ridicate grație taxelor vamale aplicate. În consecință, ar putea fi afectată producția internă, or, piața UEE este mult mai mică comparativ cu UE (180 mil oameni vs. 450 mil oameni), mai puțin diversificată decât cea a UE și nu în ultimul rând cu o putere de cumpărare incomparabilă. Prin urmare, deși accesul la UEE ar fi liber, piețele acestor țări nu pot înlocui volumul, cererea și potența piețelor europene. În plus, instabilitatea economică și barierele netarifare (un subiect pentru o analiză mult mai amplă) din aceste țări pot crea provocări suplimentare pentru exportatorii moldoveni.

Atractivitatea investițională a Republicii Moldova ar putea scădea urmare schimbării regimului comercial RM-UE. Pe parcursul timpului, relațiile comerciale puternice cu UE au stimulat investițiile în Republica Moldova, în special în sectoare strategice ale economiei, devenind astfel principala sursă a investițiilor directe în Republica Moldova sub forma de capital propriu, cu o pondere de circa 86%. Aderarea la UEE ar putea descuraja investitorii europeni și nu doar, care s-ar putea confrunta cu incertitudini legate de accesul viitor la piața UE și nu doar. De cealaltă parte, o explozie a investițiilor în Republica Moldova din țările UEE este foarte improbabilă în condițiile în care stocul investițiilor directe sub formă de capital propriu din aceste țări se apropie de 0 % (din calcul au fost excluse investițiile sub forma instrumentelor de datorii, generate practic în totalitate de o companie din domeniul energetic). Desigur așa o perspectivă a investițiilor străine în Republica Moldova ar afecta creșterea economică și ar încetini procesele de modernizare industrială consemnate în documentele de politici ale țării.

Nu în ultimul rând, nu poate fi ignorat faptul că UE oferă sprijin semnificativ pentru reformele economice și sociale ale Republicii Moldova prin programe de finanțare și dezvoltare. Aderarea la UEE ar putea afecta aceste relații, având în vedere orientarea geopolitică divergentă. Astfel, Moldova ar putea pierde eventual accesul la fondurile structurale și de coeziune europene, ceea ce ar încetini procesul de modernizare și dezvoltare economică, iar înlocuirea acestora cu cele originare din UEE pare a fi mai mult iluzorie, chiar și pe termen lung.

Concluzii

Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Economică Euroasiatică (UEE) ar aduce schimbări negative în relațiile comercială cu UE, afectând exporturile, care reprezintă 70% din totalul exporturilor moldovenești. Din cauza pierderii accesului preferențial prin ZLSAC, produsele moldovenești ar fi supuse unor taxe vamale semnificative, diminuându-le competitivitatea pe piața europeană. De cealaltă parte, piața UEE nu poate nicidecum înlocui volumul, cererea și puterea de cumpărare a pieței UE.

Mai mult, acest scenariu ar putea afecta și atractivitatea investițională a Republicii Moldova, unde potențialii investitori ar putea fi descurajați de incertitudinile privind viitorul acces la piața UE, iar perspectivele investiționale din partea țărilor UEE sunt extrem de limitate. Aceste circumstanțe ar încetini nemijlocit creșterea economică și modernizarea țării.

Pe lângă implicațiile comerciale directe, aderarea la UEE ar putea afecta relațiile strategice și sprijinul acordat de UE pentru reformele economice din Republica Moldova. Fondurile structurale și de coeziune ale UE, esențiale pentru modernizarea țării, ar putea fi pierdute, iar înlocuirea lor cu fonduri din UEE este improbabilă. Cu alte cuvinte, Republica Moldova ar putea pierde un parteneriat economic stabil și accesul la cea mai mare piață din lume, în schimbul unor aparențe promovate de percepțiile deformate a realității economice a unor exponenți politici.